

מידע כללי

רקע היסטורי: לפני המלחמה של 1948 חיו בכפר אל-ולאג'ה כ-1,600 אנשים. כל תושבי הכפר נעקרו ממקומם עקב המלחמה; רובם הגיעו למחנות הפליטים שועפת (ירושלים) ודהיישה (בית לחם), ואחרים עברו לירדן וללבנון. חלק מתושבי הכפר היו בעלי אדמות חקלאיות בצד הירדני של הקו הירוק. כ-100 מהם התיישבו באזור שהפך לאל-ולאג'ה החדשה. אל-ולאג'ה החדשה נמצאת במרחק שני קילומטרים מן הכפר המקורי (מרחק הליכה של 15-30 דקות), מצדו השני של הוואדי

האוכלוסייה:² 2,040 אנשים, כמעט כולם פליטים רשומים. על פי ההערכה, האוכלוסייה הנוכחית מהווה, 5-10 אחוזים מן האנשים אשר ברחו בשנת 1948 ומצאצאיהם.

האזור:³ כ-70 אחוזים מ-17,793 הדונמים המקוריים של הכפר אבדו בשנת 1948, ובשנות ה-50 הוקמו עליהם שני יישובים ישראליים – אורה ועמינדב. בעקבות המלחמה ב-1967, סיפחה ישראל כמעט מחצית מן השטח הנוטר, וצירפה אותה לשטח העירוני של ירושלים.⁴ בשנות ה-70 הוחרמו 123 דונם לטובת בניית ההתנחלויות גילה והר גילה. אל-ולאג'ה יושבת היום על שטח של 4,400 דונם – מחצית הכפר נמצאת בשטח השיפוט של ירושלים ומחציתו בשטח הרשות הפלסטינית (אזור C).⁵

מוסדות: ועד מקומי, שני מסגדים, ארבעה מרכזים קהילתיים לנשים, ילדים, בני נוער וחקלאים.

נגישות: הכפר אל-ולאג'ה נמצא 9 ק"מ דרומית-מערבית לעיר העתיקה של ירושלים ו-4 ק"מ צפונית-מערבית לבית לחם. הכפר גובל בכפרים הפלסטיניים פתיר וחוסן ונמצא סמוך לשכונות הירושלמיות מלחה ועיר גנים ולהתנחלות גילה. הכפר מחובר לכביש המוביל לבית ג'אלה ולבית לחם. הכביש הראשי עובר דרך מחסום בית ג'אלה, שאינו מאויש בימים אלו. כביש משני עובר דרך מנזר קרימיזון.

תנאים סוציו-אקונומיים

אבטלה: על פי נתוני הוועד המקומי, שיעור האבטלה בכפר עומד על 40 אחוזים.⁶
חקלאות ומקנה: מקור ההכנסה העיקרי של תושבי הכפר הוא חקלאות: ענבים, זיתים ותאנים. לאחרונה החלו תושבי הכפר להקים חממות. בכפר יש 100 כבשים ועזים, 4,000 תרנגולות מטילות לאספקה ביתית ו-100 כוורות.

פעילויות כלכליות אחרות: ארבע חנויות מכולת, אינטרנט קפה, שלוש נפחיות קטנות וחנויות שטיחים קטנה. לפני שהוטלו על תושבי הכפר הגבלות תנועה, בעקבות האינתיפאדה השנייה, התפרנסו רוב התושבים מעבודות בנייה בישראל. מקור פרנסה זה אינו אפשרי עוד, למעט עבור מעטים המחזיקים באישורי עבודה (כ-20 אנשים).

הסכנה הגדולה ביותר העומדת בפני תושבי אל-ולאגיה היא **עקירה נוספת** כתוצאה מהריסת בתים. סכנה זו תלויה ועומדת בשל **המעמד הבלתי ברור של הזכות לתושבות ולמגורים בירושלים, בניית חומת ההפרדה בגדה המערבית והכוונה להקים את התנחלות גבעת יעל**. כפי שמוסבר לעיל, מצבם של תושבי אל-ולאגיה נותר בלתי ברור בשלב זה.

מחסום ההפרדה בגדה המערבית: התוואי המקורי של המחסום היה אמור לחצות את אל-ולאגיה לשתיים. תושבי הכפר הגישו באוקטובר 2004 עתירה לבית המשפט הישראלי וזכו בהכרעה לפיה הכפר ייוותר בשלמותו. עם זאת, התוואי החדש מאיים להפריד בין החקלאים לאדמותיהם החקלאיות, שהגישה אליהן תתאפשר אך ורק דרך שערים חקלאיים. באפריל 2006 אישרו הרשויות הישראליות תכנית לפיה **חומת ההפרדה תקיף את אל-ולאגיה ותהפוך אותה למובלעת פלסטינית בתוך גוש עציץ, הכפר יחובר לבית ג'אלה ולבית לחם באמצעות מנהרה** ויופקע מאדמות אל-ולאגיה שטח של 1,600 דונם.

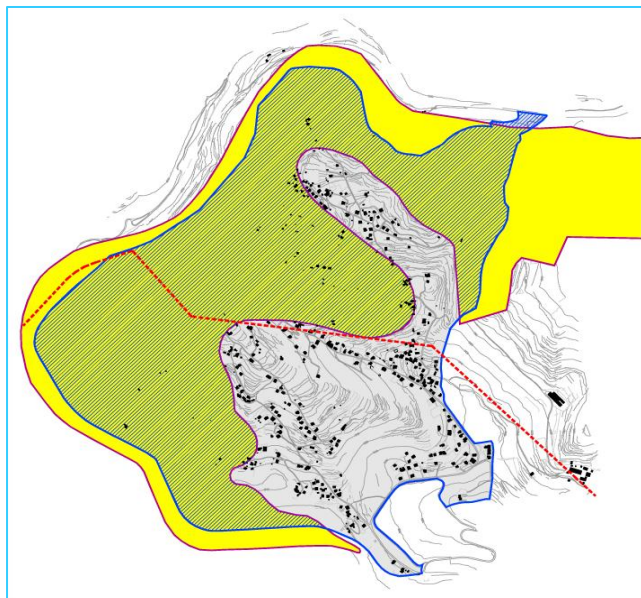
לאחר מספר שנים של חוסר פעילות, **התחדשו עבודות הבנייה באפריל 2010, והן נמשכות עד היום**. בולדוזרים ומשאיות החלו ביישור שטחי אדמה השייכים לאל-ולאגיה, ומאות עצים נעקרו ממקומם. במקרה אחד, ב-22 באפריל, נעקרו או ניזוקו יותר מ-200 עצים (שקדים, זיתים, אפרסקים וגפנים), ובכך נגזל מארבע משפחות מקור הכנסה חשוב. משפחות אחרות עתידות להתנתק מהאדמות החקלאיות שלהן, שיימצאו עד מהרה מצדה השני של חומת ההפרדה. לדברי המנהל האזרחי, יוקמו בעתיד שערים חקלאיים לחקלאי הכפר, אך במקומות אחרים בגדה המערבית נמצא ששיטת השערים החקלאיים הגבילה במידה רבה את נגישות החקלאים לאדמותיהם.

מניעת זכויות תושב וזכויות בנייה מצד עיריית ירושלים: בעקבות מלחמת 1967 **הרחיבה ישראל את גבולות העיר ירושלים** וכללה בהם כמעט 50 אחוזים ממה שנותר מאדמות אל-ולאגיה. עם זאת, לא ניתנו לאוכלוסייה שגרה בשטח המסופח זכויות תושב. בשנת 1985 **נטלה עיריית ירושלים את השליטה על הצד הירושלמי של הכפר**. הוחל בהוצאת צווי הריסה לבתים שנבנו ללא היתר, ושני בתים נהרסו. בנקודת זמן זו הקימו התושבים – שעד אז לא היו מודעים כלל לעובדה שהם גרים בתוך גבולות ירושלים – ועד תושבים שנועד להגן על אדמותיהם.

העירייה סירבה מאז ומתמיד להגדיר את האזור כחלק מתחום שיפוטה ולהנפיק לפיכך היתרי בנייה. תושבים אשר בנו, על אף האיסור, נקנסו ונשלחו לכלא. בשנים 1985 ו-2005 **נהרסו 45 בתים, וכנגד 45 נוספים הוצאו צווי הריסה שעוכבו**. יותר מ-100 אנשים כבר הפכו לחסרי בית בעקבות הריסת בתיהם, ויותר מ-30 מצאו מחסה במחנה **דהיישה**. במרץ 2010, לאחר שנים של רגיעה יחסית, הוגשו לשתי משפחות צווי הריסה חדשים.

ביוני 2006 עתרו התושבים נגד הריסת בתים, בטענה שאין להם כל אפשרות לבנות באופן חוקי, שכן העירייה לא הכינה לאזור תכנית מתאר. כתוצאה מכך, עכבו בתי המשפט הישראלים את צווי ההריסה. הכפר הגיש בשנת 2008 תכנית מתאר, אך התכנית נדחתה ב-2009, ובשלב זה **ניתן לחזור ולממש את צווי ההריסה**.

במשך השנים **נעצרו תושבים רבים מן הצד הירושלמי של הכפר בגין מגורים "בלתי חוקיים" בבתיים, שכן אין הם נושאים תעודות זהות ירושלמיות**. בשנת 2004, למשל, נעצרו באופן זה יותר מ-80 גברים.⁷ בשנים 1989 ו-2003 פנו תושבי הצד הירושלמי לשלטונות הישראליים בבקשה לכלול אותם בגדה המערבית; התשובה השלילית שהתקבלה בשנת 2003 הדגישה את העובדה שממשלת ישראל מתייחסת אל האזור כאל שטח השייך לירושלים.

התנחלות גבעת יעל: בשנת 2004 הודיעו משקיעים פרטיים על תכניות לבניית התנחלות חדשה בשם גבעת יעל. על פי התכניות – אשר דלפו בשנת 2009 – תפקיע ההתנחלות החדשה 60 אחוזים מן האדמות שנותרו לאל-ולאגיה כדי לבנות 14,000 יחידות דיור. הבנייה תכלול אזורי פיתוח ותגזול מן הכפר כמעט את כל האדמות החקלאיות, כפי שאפשר לראות במפה שלעיל. יתירה מזאת, **ההתנחלות תוסיף ותמחץ את הכפר אל בין אזורי התנחלויות ותנתק אותו כליל מכל גישה לגדה המערבית, ובכך תהפוך את הישארות התושבים במקום לבלתי אפשרית**. התכנית עומדת בסתירה לתכנית חומת ההפרדה, ובשלב זה נראה שבניית ההתנחלות זוכה לתמיכה רבה יותר, מאחר שהיא עתידה להביא לחיבור ישיר בין ירושלים לגוש עציץ.

רקע משפטי

מדיניות בנושא של היתרי בנייה: אף שמוטלת על הכוח הכובש החובה "להבטיח סדר ציבורי וביטחון" בשטחים הכבושים, יש לקיים חובה זו "תוך כיבוד (...) החוקים התקפים במדינה" (**אמנת האג, 1907, סעיף 43**). על המנגנון העוסק בהיתרי בנייה לכבד דרישות אלו, תוך הקפדה על חובתו של הכוח הכובש לנהל את השטח בהתאם לצורכי האוכלוסייה הנכבשת. מניעת היתרי בנייה מתושבי אל-ולאגיה עומדת בניגוד לעיקרון בסיסי זה.

התנחלויות: אמנת ז'נבה הרביעית אוסרת על כוחות הכיבוש להעביר "חלקים מן האוכלוסייה האזרחית שלהם אל תוך השטח שכבושו" (**סעיף 49**). ככאלו, כל ההתנחלויות בגדה המערבית אינן חוקיות, ובכללן אלו שנבנו על אדמות אל-ולאגיה.

ירושלים: על פי **החלטה 478 של מועצת הביטחון של האו"ם (1980)** "כל (...) הצעדים והפעולות שנקטו (...) ואשר שינו או נעשו בכוונה לשנות את אופיה ומעמדה של העיר הקדושה ירושלים, ובפרט 'חוק היסוד' לעניין ירושלים, אינם תקפים ויש לבטלם באחת". האו"ם דוחה חד-משמעית כל ניסיון של ישראל לטעון לריבונות במזרח ירושלים, ורואה בעיר חלק בלתי נפרד מן השטחים הכבושים. **ההמלצות של בית המשפט הבין-לאומי לצדק משנת 2004** איששו את עמדותיהן של המועצה הכללית של האו"ם ושל מועצת הביטחון בעניין מעמדה של ירושלים, וטענו כי "התוואי שנבחר לחומת ההפרדה נותן בעליל ביטוי לחוסר החוקיות של הצעדים שבהם נקטה ישראל ביחס לירושלים ולהתנחלויות" בשטחים הפלסטיניים הכבושים.

הריסת בתים: אמנת זינבה הרביעית (1949) אוסרת הריסת כל רכוש פרטי בידי הכוח הכובש "אלא אם כן ההריסה מתחייבת באופן מוחלט בשל פעולות צבאיות" (סניף 53). הריסת הבתים באל-ולאג'ה אינה עומדת במבחן זה, שכן לא נעשות בכפר פעולות צבאיות מתמשכות. במקרים שבהם הריסות "אינן מקבלות צידוק מפעולות צבאיות" ומבוצעות באופן "נרחב", "בניגוד לחוק" ו"באופן מופקר", הן עלולות להיחשב לפשעי מלחמה (סעיף 147). הרס בתים הוא גם הפרה של מספר הוראות יסוד בחוק הבין-לאומי לזכויות אדם, ובהן הזכות שלא להיות מנוע באופן שרירותי מרכוש פרטי ושלא להיות מושא להתערבות שרירותית בפרטיות, במשפחה ובבית; הזכות לרמת חיים ראויה; הזכות להגנה שווה מצד החוק, ללא אפליה (הצהרת זכויות האדם הבין-לאומית, סעיפים 7 ו-12; האמנה הבין-לאומית לזכויות אזרחיות ופוליטיות, סעיפים 12, 17 ו-26).

שירותים ציבוריים

עיריית ירושלים אינה מספקת לחלק ה"ירושלמי" של הכפר כל שירותים עירוניים. את כל השירותים שלהלן מספקת הרשות הפלסטינית.

מים: רשות המים הקימה בשנת 1982 תשתית לאספקת מים. הכפר סובל, בייחוד בקיץ, ממחסור במים, שכן שאיבת המים אל תוך הצינור הראשי מתבצעת רק במשך 24 שעות בשבוע, ולחץ המים לעתים קרובות נמוך מכדי לספק מים לכל בתי הכפר. כמות גדולה של מים הולכת לאיבוד בגלל נזילות במערכת. משקי בית נאלצים לרכוש מים ממיכליות (במחיר 50 ש"ח ל-2 קוב מים). הכפר צבר חוב בסך 60,000 ש"ח בגין חשבונות המים.

חשמל וטלפון: חברת החשמל הירושלמית הקימה בשנת 1982 רשת חשמל בכפר. אספקת החשמל היא נמוכה, ולדברי התושבים גורמת נזק למכשירי החשמל. מספר מכתבי תלונה בנושא זה הועברו לחברת החשמל הישראלית. את 120 קווי הטלפון הפועלים בכפר מספקת חברת פל-טל בע"מ.

פסולת מוצקה וביוב: באיסוף הפסולת המוצקה מטפל הוועד המקומי הדואג לפינוי הפסולת לאתר הנמצא במרחק 60 ק"מ מן הכפר. העלות של הובלת הפסולת למרחק כה רב היא נטל כספי כבד על קופת הוועד. משקי הבית משתתפים בהוצאה באמצעות תשלום חודשי של 20 ש"ח. אין בכפר רשת ביוב. נעשה שימוש בבורות ספיגה, והפסולת נאספת באמצעות רכב פרטי (150 ש"ח להובלה).

רחובות: בכפר יש רחובות באורך 6 ק"מ, ללא תאורה – ארבעה מהם במצב לקוי – וכן שבילים חקלאיים באורך 4 ק"מ.

צרכים עיקריים: שיקום תשתית המים, הקמת תשתית לביוב (הצפות שכוחות של בורות הספיגה מהוות מפגע בריאותי) ושדרוג תשתית החשמל (את רשימת הצרכים מסר הוועד המקומי, שלא על פי סדר עדיפויות).

הסיוע של אונר"א

- **בית ספר אל-ולאג'ה:** בבית הספר המקומי (כיתות א'-ט') יש 300 תלמידים ו-13 מורים. לאחר כיתה ט' עוברות בנות הכפר לבית הספר לבנות בבית ג'אלה, והבנים ממשיכים את לימודיהם בבתי הספר הממשלתיים בבית-לחם.
- תושבי הכפר מקבלים שירותי בריאות ממרכזי הבריאות של אונר"א בבית לחם ובמחנה דהיישה, מרחק נסיעה באוטובוס של 20-15 דקות. אין בכפר שירותי בריאות ממלכתיים, אך מפעם לפעם מגיעה למקום מרפאה ניידת הממומנת על ידי הוועדה לבריאות תעסוקתית (עמותה פלסטינית) ומביאה עמה שירותי בריאות. בית החולים הקרוב ביותר נמצא בבית ג'אלה.
- **שירותים כספיים:** סניף המחלקה להלוואות זעירות בבית לחם העניק לתושבי הכפר, מאז שנת 2006, 60 הלוואות בסכום כולל של 93,500 דולר. ההלוואות סייגו במימון עסקים קטנים, כגון: גידול מקנה, חנויות מכולת, מוניות ואינטרנט קפה. בנוסף לכך, אונר"א מציעה למשפחות תמיכה כספית למימון אחזקת הבתים, שכר לימוד ועריכת חתונות.
- **תכנית ליצירת מקומות עבודה:** 16 אנשים בחודש מועסקים בעבודות בנייה ושיקום של רחובות וגדרות ובתחזוקה של בתי הספר ושל מתקנים קהילתיים אחרים (גני ילדים, גינות ציבוריות וכיו"ב). הפרויקט המרכזי הוא בניית חומות אבן וסלילת כביש חדש שיחבר את הכפר עם האתר ההיסטורי אל-זייטונה, מקום שבו גדלים עצי הזית העתיקים ביותר בפלסטין.
- **סיוע במזון לשעת חירום:** 200 משפחות (כ-1,000 אנשים) נמנים עם מקבלי הסיוע במזון ביולי 2010.
- **בעלי צרכים מיוחדים:** 30 משפחות.
- **פעולות תומכות:** מעקב אחר המצב ההומניטרי, פיקוח על בתי הספר של אונר"א, סנגור והסעה של בעלי עניין בין-לאומיים (דילפלומטים, תורמים וכיו"ב) ואמצעי תקשורת.

אל-ולאג'ה הישנה מותקפת פעמים אחדות בידי כוחות ישראליים ונהרסת. מספר תושבים נמלטים אל אדמותיהם החקלאיות בגדה המערבית, ממזרח לקו הירוק (תחת שלטון ירדני), ואחרים נמלטים לירושלים, לבית לחם או לחו"ל.	1954-1948
ישראל כובשת את הגדה המערבית וגבולות העיר ירושלים מורחבים וכוללים 50 אחוזים מאדמות אל-ולאג'ה. עם זאת, הכפר עדיין מנוהל בידי המנהל האזרחי הישראלי, שכן הגדה המערבית ותושבי הכפר אינם זוכים למעמד של תושבי ירושלים, ומוגדרים על כן כ"בעלי נכסים נפקדים".	1985-1967
יותר מ-120 דונם מאדמות הכפר מופקעים לטובת בניית ההתנחלויות גילה והר גילה וסלילת הכביש העוקף.	שנות ה-70
עיריית ירושלים מחילה את סמכותה השיפוטית על אזור אל-ולאג'ה הנמצא בתוך גבולות ירושלים, בעוד שחלקו האחר של הכפר נותר בשליטת המנהל האזרחי. לראשונה, הורסת העירייה שני בתים בצד הירושלמי של הכפר בגין בנייה ללא רישיון. עיריית ירושלים מסרבת להוציא תכנית מתאר אשר תבטיח לתושבים דרך חוקית להגשת בקשות לבנייה.	1985
45 בתים נהרסו (30 בשטח הירושלמי ו-15 בשטח הגדה המערבית), ונגד 45 תושבים נוספים הגרים בצד הירושלמי הוצאו צווי הריסה אשר עוכבו.	2006-1985
תושבי הצד הירושלמי פונים לשלטונות הישראליים בבקשה להפוך אותם לחלק מן הגדה המערבית. בקשה זו מוגשת שוב בשנת 2003. בתשובה, נאמר להם כי האזור שייך לעיר ירושלים.	1989
מוטלים קנסות בגין בנייה ללא היתר, ותושבים נעצרים עד לתשלום הקנסות.	1996-1991
יותר מ-80 תושבים נעצרים בגין שהייה בלתי חוקית בישראל, שעה שהם פשוט גרים בבתיהם, בצד הירושלמי של הכפר.	2004
ממשלת ישראל מודיעה באופן רשמי על בניית ההתנחלות החדשה גבעת יעל.	2004
בית המשפט הישראלי מסכים לדחות את הריסת הבתים בשלוש שנים, כדי לתת לקהילה זמן לעבוד עם עיריית ירושלים על פיתוח תכנית מתאר לאזור.	אוגוסט 2006
הקהילה מקימה ועד שיעבוד עם עורכי דין, עם אדריכלים ועם עיריית ירושלים על פיתוח תכנית מתאר. תכנית האב הראשונה נדחתה על ידי עיריית ירושלים והוגשה לאחר מכן למועצה האזורית.	2009-2006
תקופת ההשהייה של הריסת הבתים באל-ולאג'ה מגיעה לסיומה, והבתים שצו ההריסה שלהם עוכב נמצאים שוב תחת איום. שום תכנית מתאר לא זכתה עד כה לאישור, אך גם לא להתנגדות רשמית וברורה.	ספטמבר 2009
התכניות לבניית ההתנחלות גבעת יעל דולפות. מדובר ביישוב ובו 14,000 יחידות דיור שייבנו בידי משקיע פרטי. על פי התכניות, הבנייה תפקיע 60 אחוזים מאדמות אל-ולאג'ה.	אוקטובר 2009
בניית חומת ההפרדה מתחדשת.	אפריל 2010

- 1 מידע שנאסף מן העובדים הסוציאליים של אונר"א ומהוועד המקומי. יש להתייחס אל הנתונים כאל הערכה, אלא אם כן צוין במפורש אחרת.
- 2 הלשכה הפלסטינית המרכזית לסטטיסטיקה, מפקד 2007, סקר שנעשה לאחר הספירה הרשמית.
- 3 1 דונם = 1,000 מ"ר.
- 4 חוק נכסי נפקדים (1950) נותן לאפוסטרופסים על נכסי נפקדים את הזכות להחזיק, לנהל ולפקח על אדמות שבעליהן מוגדרים כ"נעדרים", ללא אפשרות תביעה או קבלת פיצוי. "נפקד" הוא אדם שבכל זמן, בתקופה שבין 29 בנובמבר 1947 ל-1 בספטמבר 1948, נמצא בכל

Pre 1948 structure on agricultural land

- מקום שהוא מחוץ לגבולות ישראל, כלומר בגדה על שמם את האדמות שבבעלותם באזור בירושלים. המערבית, ברצועת עזה או במדינה ערבית כלשהי. במשך השנים, עמדו האדמות שהופקעו בדרך זו לשימושם של יישובים יהודיים בלבד. בשנת 1967 הוחל חוק זה על מזרח ירושלים, אך המעמד של "נפקדים" לא הוחל על תושבי מזרח ירושלים. בעלי תעודות זהות מן הגדה המערבית, כמו תושבי אל-ולאג'ה, נחשבים "שטח אפור". הם עדיין מנועים, על פי חוק, מלרשום
- 5 הכפר מורכב מחמש שכונות: ח'אלט אל-הוואר ועין ג'ווייזה הנמצאות בתוך גבולות העיר ירושלים, וח'אלט סמק, סרג' ודהאר הנמצאות בגדה המערבית ומוגדרות אזור C (למעט חלק קטן מח'אלט סמק השייך לאזור B).
- 6 ההערכות של הוועד המקומי אינן תואמות בהכרח את ההגדרות הבין-לאומיות לאבטלה.
- 7 אחדים נעצרו למשך ימים ספורים, ואחרים למשך 25 ימים. השלטונות הפסיקו פעילות זו לאחר מספר חודשים, לאחר שבית המשפט העליון בישראל יצא נגד מעצרים ממושכים של בעלי תעודות זהות של הגדה המערבית אשר שהו באופן לא חוקי בישראל, אך התיר תקופות מעצר קצרות יותר.